

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Олійник Т. Г., канд. екон. наук

e-mail: oliinyktg@gmail.com

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація. У роботі обґрунтовано актуальність дослідження сучасного стану забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану, його проблем та перспектив. Проведене дослідження підтверджує необхідність спільних зусиль світової спільноти для протидії збройній агресії російської федерації з метою забезпечення продовольчої безпеки на національних та глобальному рівні. Запропоновано заходи з підвищення рівня продовольчої безпеки України.

Ключові слова: продовольча безпека, воєнний стан, сільськогосподарське виробництво.

Для більшості країн світу продовольча безпека є важливою складовою економічної безпеки, однією з основних гарантій забезпечення національної безпеки та важливою умовою формування концепції успішного розвитку та економічного зростання країни. В даний час продовольча безпека стала однією з найбільш обговорюваних проблем у міжнародному співтоваристві.

Агресія росії проти України стала глобальним випробуванням продовольчої безпеки не лише нашої країни, а й усього світу. З початку агресії росія блокувала в портах судна із зерном, тож вітчизняні аграрії втратили можливість вільно реалізовувати вирощену минулого року продукцію та отримати ліквідні кошти для посівної роботи принаймні 2022 року, що поставило під загрозу майбутній урожай. Вона спрямована на знищення продовольчих запасів в Україні, в тому числі зерносховищ. Задokumentовано спроби російських агресорів продати вкрадене агресорами в Україні зерно на міжнародних ринках [4].

Основою створення та підтримки на належному рівні продовольчого потенціалу країни є її агропромислове виробництво, яке забезпечує продовольчі потреби населення. Сьогодні близько третини українських земель через бойові дії залишається непридатним для посіву. Зростання цін на паливе та складна логістика негативно вплинули на забезпечення продовольчої безпеки. Складна ситуація і зі збиранням урожаю в регіонах, які перебувають у зоні ведення активних бойових дій, а також тих, що регулярно обстрілюють війська країни-агресора. Особливо небезпечним є дистанційне мінування засіяних полів, оскільки, незважаючи на попереднє їх обстеження працівниками підрозділів Державної служби з надзвичайних ситуацій України, непоодинокі випадки травмування сільгосппрацівників під час збирання врожаю замінування полів, крадіжку та знищення ворогом частини врожаю [2].

Продовження війни в Україні з боку російської федерації має глибокі економічні наслідки, впливаючи на ліквідність сільськогосподарських виробників, збільшуючи світовий попит на сільськогосподарську продукцію, скорочуючи постачання продовольства в багатьох країнах, збільшуючи ціни на продовольство та прискорюючи інфляцію.

Водночас наша країна є провідною аграрною країною світу, здатною забезпечити продуктами харчування майже 500 мільйонів людей. Проте з початком війни продовольча безпека України значно погіршилася. Як зазначається в щорічному звіті Global Food Security Index (GFSI), розробленому за підтримки міжнародної агрокомпанії Corteva Agriscience, ситуація з продовольчою безпекою України значно погіршилася – країна посіла 71 місце зі 113 країн, незважаючи на минулорічний її рейтинг 58. Україна посідає останнє місце в Європі (26 місце з 26 країн) і 65 місце зі 113 країн світу. В Україні продовольча безпека була порушена в тимчасово окупованих зонах і на територіях, де нормальне постачання продовольства припинилося внаслідок бойових дій. Крім того, погіршилися номенклатура харчових продуктів та певною мірою їх якість. Тому ООН внесла Україну до двадцятки країн світу, яким загрожує голод [5].

У зв'язку з цим міжнародне співтовариство почало шукати шляхи ефективного подолання погіршення продовольчої ситуації внаслідок військової агресії росії в Україні.

Існує кілька способів вирішення цієї проблеми. Як зазначив П. Кулинич, враховуючи статус України та деяких інших країн як основних аграрних країн світу (Аргентина, Бразилія та ін.), забезпечуючи продовольчу безпеку населення, потрібно:

- ініціювати укладення Міжнародного договору про гарантію продовольчої безпеки світу, який би доповнив систему міжнародних договорів, включених до Міжнародної угоди про зерно 1995 р., або ж розробку протоколів, які б доповнили Конвенцію про торгівлю зерном (1995 р.) та Конвенцію про надання продовольчої допомоги 1995 року.

- ініціювати розробку окремого міжнародного договору чи протоколу, яким будуть внесені доповнення до підрозділу С Розділу 3 Конвенції ООН з морського права 1980 р. та передбачатиметься заборона морської блокади держави-гаранта світової продовольчої безпеки. Водночас цілком зрозуміло, що росія не виявить бажання стати учасником такого міжнародного договору чи протоколу, принаймні до того часу, поки триватиме її агресія проти України [5].

На думку О. Гайду, потрібно:

- розширення коридорів для експорту – автомобільних та залізничних паралельно з морськими.

- запуск держпрограми викупу агропродукції у аграріїв за економічно обґрунтованими цінами.

- допомога у зберіганні врожаю, аби аграрії не віддавали його за безцінь, а могли зберегти на подальші періоди. У цьому питанні знадобиться і рішення народних депутатів про скасування мит на імпорт тимчасових рукавів для зберігання [6].

Отже, продовольча безпека є одним із елементів системи національної безпеки України, яка відображає економічну стабільність і політичну незалежність країни, здатність задовольняти основні споживчі потреби громадян, а важливість продовольчої безпеки багаторазово зростає під час бойових дій. Тому, після закінчення війни відновлення та подальше підвищення рівня продовольчої безпеки населення України вимагатиме переходу до реалізації довгострокової мети забезпечення національної продовольчої безпеки на основі модернізації та структурної трансформації вітчизняного сільськогосподарського виробництва.

Список використаних джерел:

1. Гадзало Я.М., Ібатуллин І.І., Лузан Ю.Я. Інституціональне забезпечення функціонування продовольчої системи України в сучасних кризових умовах. Вісник аграрної науки. 2022. № 8. С. 5-15. doi: 10.31073/agrovisnyk202208-01.
2. Клименко Н. Г. Забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану: стан, проблеми, перспективи. Публічне управління і адміністрування в Україні. 2022. №30. С. 128-132. DOI <https://doi.org/10.32843/pma2663-5240-2022.30.22>.
3. Котикова О., Бабич М., Олійник Т. Заходи щодо скорочення втрат продовольства та харчових відходів в Україні. Agricultural and Resource Economics. 2020. V. 6. № 4. P. 144 – 167. doi: 10.51599/are.2020.06.04.08.
4. Політика забезпечення продовольчої безпеки в новелах законодавства деяких країн світу – Гребенюк М. В., Яновська О. Є. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2018/4/part_1/11.pdf.
5. Продовольча безпека України і світу в умовах війни: як посилити можливості права для її забезпечення? – Кулинич П. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/prodovolcha-bezpeka-ukrayiny-i-svitu-v-umovah-vijny-yak-posylyty-mozhlyvosti-prava-dlya-yiyi-zabezpechennya/>.
6. Чи буде продовольча криза у 2023 році – Гайду. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/09/13/691440/>.

Abstract. The paper substantiates the relevance of the study of the current state of ensuring food security in the conditions of martial law, its problem and perspective. The conducted research confirms the need for joint efforts of the world community to counteract the armed aggression of the Russian Federation in order to ensure food security at the national and global levels. Measures to increase the level of food security of Ukraine are proposed.

Keywords: food security, martial law, agricultural production.